

בינת ההלכה

גליון מס' רכה פרשת תרומה תשפ"ד

מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

מלוקט מספר "שמירת שבת כהלכתה" תמצית הלכות אקטואליות בתוספת ביאורים

שמירת שבת כהלכתה פרק ה סעיפים א - ה

א. סחיטת פירות להוצאת המשקה שבהם אסורה בשבת וביו"ט^(א), גם אם בדעתו לשתות את המשקה לאלתר^(ב), ואין כל הבדל בין סחיטה בכלי המיוחד לכך לבין סחיטה ביד^(ג), ויש בזה חילוקי דינים, וכפי שיבואר.

ב. כל פרי, אסור לסחוט אותו לתוך כלי ריק או לתוך משקה^(ד), הן אם הסוחט משתמש למעשה הסחיטה בכלי הן אם הוא סוחט ביד^(ה), ובכלל אסור זה גם סחיטת לימון לתוך תה או לתוך כלי ריק^(ו) או סחיטת תפוז^(ז), סחיטת גזר מרוסק^(ח) או ריסוק הפרי עד שהוא נהפך למשקה^(ט).

* ומותר לחתוך לימון לחתיכות ולשימן בתוך משקה, כגון במים קרים או בתה (בשבת יקפיד שלא תהא היד סולדת בו, או שיהא נתון בכלי שלישי^(י)), ואין לחוש לכך שחתיכות הלימון תסחטנה מאליהן^(יא), ואולם אסור לסוחט ביד או בכפית אפילו בעודן במשקה^(יב).

ג. מותר לסחוט ביד (ולא בכלי המיוחד לכך)^(יג) לתוך אוכל^(יד), כשידוע שרוב המיץ הנסחט ייספג בתוכו^(טו), או כאשר המיץ בא לתקן את טעם האוכל^(טז), וכפי שיבואר להלן. אבל אסור לסחוט לתוך כלי ריק, גם אם בדעתו להכניס את המיץ הנסחט לתוך אוכל מיד^(טז).

^(א) ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, שאין לסחוט ענבים או אפי' תפוזיים ביום טוב, אף על גב שאם היה סוחט אותם בערב יום טוב היה מתקלקל טעמם, ואף שהסחיטה שבבית היא כעין סחינת תבלין ברחיים שלהם, ס' תקד סע' א ובמ"ב ס"ק ב, או כתבואה שמותר מעיקר הדין במכתשת קטנה, שם סע' ג, מ"מ סחיטה שאני, כמבואר ס' תצה במ"ב ס"ק ט לענין דרכת שקדים, ובסוסי תקה לענין סחיטת בוסר. אך צ"ע, דמ"ש סחיטה מטחינה, הרי שתיהן לפני לישה, ואפי"ה מותר בטחינה, אם יפוג הטעם, והוא אינו עושה כדרך שרגילים לעשות לימים רבים, וכמבואר להלן פ"ז, ע"ש. אך י"ל דחזינו שטחינה דמי טפי לבורר, דהרי טוחן בשיניו בשעת האכילה דומיא דבורר דרך אכילה, וכמו"כ התירו בשניהם סמוך לאכילה, והוא מפני שכל אדם בורר וטוחן בעצם אכילתו, ולכן התירו בהם ביום טוב לכו ביום, משא"כ סחיטה שבפניו אין זה נעשה משקה. גם אפשר שהקילו רק בטחינה מפני שרק מפריד ולא מתחדש כלום, משא"כ בסחיטה שנעשה שינוי מאוכל למשקה, וכמוליד דבר חדש, עכ"ל, ועיין ח"א כלל פא ס' ז שאוסר לסחוט לימון, ואילו במור וקציעה ס' תצה מתיר, ועיין בן איש חי שנה שניה פרשת יתרו סע' ו, שהמנהג בעירו לסחוט, ע"ש, ועיין שו"ת חלקת יעקב ח"ב ס' פה ושערים מצויינים בהלכה ס' צח ס"ק ז.

^(ב) ס' שכ סע' ה בביה"ל ד"ה לאכול, דבדישה אין נפק"מ בין לאלתר ובין לאח"ז.

^(ג) עיין שו"ע הרב ס' תקי סע' א ובקו"א שם.

^(ד) ס' שכ סע' א וברמ"א, סע' ז ובביה"ל ד"ה הבא וסע' ז במ"ב ס"ק כח, ואותם הפירות שאין רגילים לסוחטם בשום מקום למשקה, מותר לסחוט בשבת, ובלבד שלא ישתמש לצורך זה בכלי המיוחד לסחיטה, מהא דס"י שכ סע' י ובמ"ב ס"ק לו, אלא שכיום רגילים לסחוט כל מיני פירות, עיין ס' שכ סע' א ובמ"ב ס"ק ז ו - ח.

^(ה) עיין קו"א לשו"ע הרב ס' תקי ס"ק א, ואגי"ט מלאכת דש הערה טו.

^(ו) עיין ס' שכ סע' ו ובמ"ב ס"ק כב.

^(ז) עיין ס' שכ סע' יט.

^(ח) עיין סימן שכ סע' ט ובמ"ב ס"ק לג לטעם הרמב"ם.

^(ט) עיין לעיל פ"א סע' נט ו - סג והערה קעב.

^(י) כלכלת שבת מלאכת הדש, ועיין ס' שכ במ"ב ס"ק יד, חזו"א סוסי' נב ס"ק יט ד"ה ונראה דמותר.

^(יא) עיין ס' שכ במ"ב ס"ק לד מחלוקת הפוסקים לענין ריסוק שלג במים, וע"ש במשנה ברורה ס"ק לג, דהטעם משום גזירה דסחיטת פירות, ועיין ס' שיח בשעה"צ ס"ק קמו, דמהשו"ע משמע להחמיר, וא"כ כ"ש בני"ד דהוה ממש סחיטה, וע"ע ש"ש מלאכת דש סע' כג ובב"ר ס"ק נו.

^(יב) עיין קצוה"ש ס' קבו בבדה"ש ס"ק יט ד"ה והנה אחרי.

^(יג) ס' שכ סע' ד ובמ"ב ס"ק יז וסע' ז ובמ"ב ס"ק כח, שו"ת משנה הלכות ח"ח ס' נא, ועיין להלן סע' ד וע"ע ח"א כלל יד סע' ד שמחמיר בכל גוונא. ^(יד) עיין ס' תקה במ"ב ס"ק ו - ז, וע"ע חזו"א ס' נו ס"ק א ד"ה וכל, דבעינן שכל המיץ יהיה בלול באוכל, ע"ש.

^(טו) עיין ס' שכ סע' ד, דמותר לסחוט לתוך קדירה כדי לתקן את טעם האוכל, ועיין ס' תקה דמותר לחלוב לתוך אוכל, וכגון שבא החלב לתקנו (בשם רש"י), או שיש בקדירה פירורין והחלב נבלע בהם (בשם הסמ"ג והסמ"ק), וע"ש בשו"ע הרב סע' ב, ומשמע דהיכא דבא לתקן, מותר אפי' אם אינו נבלע בתוך האוכל. וא"כ ישנם שני דינים: א) היכא דבא לתקן את האוכל, אפי' אינו נבלע בתוכו, ב) היכא דאינו בא לתקן את האוכל, אבל נבלע בתוך האוכל, ועיין ס' שכ במ"ב סוסי' ח.

^(טז) ע"ש במ"ב ס"ק יח, וראה להלן הערה כב.

בינת ההלכה

גליון מס' רכה פרשת תרומה תשפ"ד מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

מלוקט מספר "שמירת שבת כהלכתה" תמצית הלכות אקטואליות בתוספת ביאורים

ד. דין זה שאמרנו, כי מותר לסחוט את הפרי ביד לתוך האוכל, נאמר לגבי כל הפירות^(יז), אלא שבענבים רצוי^(יח) שלא לסחוט בשבת גם באופן זה^(יט), אלא אם כן הוא עושה כך לצורך מאכלו של התינוק^(כ); וביו"ט מותר לסחוט אפילו ענבים לתוך האוכל^(כא), אבל גם אז יש להקפיד על כך שרוב המיץ ייספג בתוך האוכל.

ה. ולכן, מותר לסחוט לימון על גבי סוכר או על גבי גבינה לבנה או דגים* וכיו"ב (עיין להלן פרק ח סעיף יז). אבל אסור לסחוט לימון לתוך כלי ריק, גם אם בדעתו לערבב מיד את המיץ עם סוכר או גבינה או לתתו על הדג^(כב).

* נפלו מגרעיני הלימון בתוך הסוכר או בתוך הגבינה - לא יוציאם לבדם אלא יוציא עמהם קצת מן הסוכר או מן הגבינה, משום איסור ברירה^(כג), ונכון להיזהר להוציא את הגרעינים עם הרבה מהאוכל^(כד), או שיוציא את האוכל וישאיר את הפסולת.

^(יז) עיין סי' שכ סעי' ד.

^(יח) שם סעי' ז ובמ"ב ס"ק ל, ע"ש דהמחמיר לחוש לשיטת הר"ח תע"ב.

^(יט) ולענין שאר הפירות אין להחמיר, עיין ח"א כלל יד סוסי' ג, דכל שיש ספק איסור דאורייתא נכון להחמיר, ומשמע דלדין אין להחמיר רק בזיתים וענבים, שרק בהם נקטינן שיש איסור תורה בסחיטתם, שם סעי' א ובמ"ב ס"ק א ו - ה, וע"ש בביה"ל ד"ה מותר, ובפרט בלימון יש להקל, ע"ש סעי' ו בביה"ל סוד"ה לסחוט.

^(כ) כיון שמעיקר הדין מותר, וכנ"ל הערה יח.

^(כא) ח"א כלל פא סי' א, דבשבת אינו אלא משום חומרא דשבת.

^(כב) ומחלוקת הפוסקים, אי אית בהם (בזיתים וענבים) איסור תורה או רק איסור דרבנן, עיין סי' שכ במ"ב ס"ק יח ובשעה"צ ס"ק כג, וע"ש סעי' יח בביה"ל ד"ה טוב, ועיין חזו"א סי' נה ס"ק ו.

^(כג) עיין כף החיים סי' שיט ס"ק מו ושם במ"ב ס"ק סא בשם הטי"ז, ועיין לעיל פ"ג סעי' יט.

^(כד) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, וסברתו עמו דכיון שרבים החולקים על סברת הטי"ז הנ"ל, והגר"ז בסידורו כותב דיש לחוש בזה לחיוב חטאת, אין לסמוך על הטי"ז אלא בנוגע לזבוב שנפל למשקה, שלדעת הרבה אחרונים לא שייך ביה כלל שם בורר, עיין לעיל פ"ג הערה מ, קיב ו - קיד, או באדרות של דגים, דהוא תיקון אוכל, משא"כ בבורר גמור, וכן משמע מהחזו"א סי' נג ד"ה ט"ז וסי' נד ס"ק ג, דבכה"ג אין לסמוך על הטי"ז, ואפשר דגם המשנה ברורה בסי' שיט ס"ק סא, כאשר הוא מתיר להוציא זבוב שנפל לאוכלין, כוונתו באופן שהזבוב הוא מעל לאוכלין וניכר בפני עצמו. ולכן נ"י דבני"ד אין להתיר אלא כשיוציא יחד עם הגרעינים הרבה אוכלין, באופן שלא חל שם פסולת על כל מה שמוציא, עכ"ל. ומי"מ צ"ע דמי"מ מסי' תקד במשנה ברורה ס"ק כ, דיקח את הפירות עם מעט קמח.